

28/11/10

סדנת אזרחות

דיון לאחר הקרנת הסרט "נשות החמאס" בנוכחות הבמאית סוהא עראף

סוהא: הייתי בעזה רק ב 30 אחוז מזמן הצילומים. אנשי ההפקה שלי שלחו לי משם בקשות במייל, בטלפון – שאלו באיזה זווית לצלם וכ'ו. לא רציתי לעשות סרט שבו נשים מדקלמות טקסטים. זה קשה להגיע לעומק הדמות כשה בשלט רחוק. מי שעבדתי איתה בעזה שלחה לי קלטות. הקלטות הוברחו באמצעות מנהרות ודרך מצריים. העבירו לי את הקלטות דרך רפיח וגם דרך איטליה ובגלל זה לקח 4 שנים לעשות את הסרט. היה לי קשה בתור אשה, חילונית, פמיניסטית. הן (נשות החמאס) ידעו מהי זהותי. ידעו שאנחנו שונות. את הנשים הללו הכרתי מאחר שאת בעליהן ראיינתי בהיותי עיתונאית. בעבר חייתי בעזה יותר מעשר שנים ואולי זאת הסיבה שהן הסכימו לשתף פעולה איתי. הן לא נחשפו עד הסוף בפני המצלמות – ממש כמו ח"כיות. ראנתיסי פתאום נעלמה במהלך הצילומים. לא הבנו לאן ולא מצאנו אותה. פתאום הסתבר שהיא בתימן והיא אמרה שהלכה לעות מאסטר שם. באמצע הצילומים התחוללה גם המלחמה בעזה ולא היה איך לתקשר עם הצוות והדמויות. רציתי לצלם בזמן אמת ולא יכולתי.

רותי: הן ראו את הסרט? הן אהבו אותו?

סוהא: החמאס מרוצה מהסרט. מקרינים אותו בפסטיבל שם.

תלמה: זה לא מפתיע. אין בסרט ביקורת נגד. הן לא חששו שהסרט שלך יהיה סרט ביקורת עליהן?

סוהא: שם לסרט יצא שם רע - טענו שהוא ציוני. כאן לא מוכנים לשדר כי אומרים שזה תעמולה חמאסניקית - כי נתתי לחמאס במה. אני רוצה שיראו את הסרט ושכל אחד יסיק את מסקנותיו. כל אחד רואה את זה אחרת. זה סרט הכי שנוי במחלוקת שעשיתי ואני שמחה על זה. התגובות אליו היו מאוד קשות - חלק ישבו בהקרנה ובכו. בעולם הסרט מצליח ובישראל – שתיקה רועמת. הסרט התקבל לפסטיבלים הכי שווים בחו"ל. זה לא סרט שחור / לבן. אני לא יודעת אם החמאס חששו מביקורת. אמרתי להם שהסרט יעשה לפי הבנתי ולא עשיתי מניפולציות בסרט.

ניסרין מזאוי: לי היה עצוב לראות את זה שהלידה והנישואים הם לשם המאבק. התמונות קשות אבל גם פה יש אותן תמונות בכל יום עצמאות. היה לי מעניין לראות איך הם עושים אותו דבר עם אותו ציוד (רמקולים ומקרנים) כמו כאן. אותה טכנולוגיה. לא יכולתי להתעלם מהאנלוגיה הזאת. לעניין השיתוף פעולה איתך - אני חושבת שברור להם התפקיד של התקשורת. הן ידעו מה להראות לך ומה לא.

סוהא: השיתוף פעולה מצדן לא ברור מאליו. הרבה ניסו לעשות סרטים איתם ולא הצליחו. לצד זאת ניכר שהחמאס למד דברים מישראל – להשתמש בכוח, בכסף ובתקשורת.

זו שדברה על האשה כמכונת לידה של שהידים – אני הבאתי את הסיסמאות האלה אבל לצידין הראתי את רגעי השבר שלהן. איך הן בוכות. אני חושבת שחמאס דומה לתנועות דתיות אחרות - תנועות דתיות קנאיות שמאוד צמודות לדת.

נינה : זה בדיוק אותו אסלאם שכולם פוחדים ממנו.

סוהא : האסלאם הפוליטי הוא כזה. קיצוני. שאומר ג'יהד ג'יהד ג'יהד. אלה הן תנועות פוליטיות שמשתמשות באסלאם כדי להשיג שליטה.

נינה : איך הרגשת בזמן עשיית הסרט?

סוהא : לא כעסתי עליהן ויותר ריחמתי עליהן. זו הרי מהפכה שנכשלה. למה החמאס נראה ככה והוא כ"כ חזק? זו תנועה שנוסדה מכספי ישראל כדי להלחם באש"ף. אנחנו כאן צריכות לקחת אחריות ולשאול איך הגענו למקום הזה.

רותי : למה את רואה אותן כקורבן? בעיני זה משהו חלש. קודם אמרת שהן חזקות ופמיניסטיות. אם הן חזקות – למה פתאום את מדברת על קורבן? אנחנו צריכות להגיד איפה אנחנו חלוקות עליהן. אני לא רוצה להסתכל עליהן כקורבנות. כמעט על כל אחד אפשר להגיד את זה. זו אמירה מסוכנת.

סוהא : יש קורבנות ויש נשים חזקות. חלק ככה וחלק ככה.

רותי : אומרים גם על מזרחים – הם מצביעים ימין כי הם נסחפים, כי הם קורבנות.

סוהא : אשתו של ראנטיסי – הפכה ליותר פאנאטית אחרי שהתחתנה איתו. נהפכה למנהיגה אחרי שבעלה חוסל. דמות אחרת – אם השניים - היא אשה שמדקלמת. היא מדברת מאוד לא ברור. תימללו לי את דבריה. לדעתי במקום אחר, שפוי, מתוקן היו מאשפזים אותה. מהדיבור שלה את מבינה שיש לה בעיה.

עמליה : הנושא של שפיות/אי שפיות הוא כמו קורבנות/לא קורבנות. בשבילי זה סרט מאוד מאוד עצוב. הן נשים שהן גם חזקות וגם קורבנות. בתוך המקום שלהן הן גם עושות בחירות ויש שונות אבל המצב הוא מצב קורבני באופן היסטורי. קשה לעשות הרבה דברים במצב הזה. אסור ואי אפשר לעשות הרבה דברים חיוביים.

סוהא : יש תרבות מוות. תרבות שהידים. בעזה יש הרבה מוות.

עמליה : יש תרבות פלשתינית ובתוכה תת תרבות כזו...

סוהא : אני מדברת על עזה. בעזה יש תרבות מוות. כל יום יש הפגזות על הרצועה. כל יום יש הרוגים. במצב הזה כולם רוצים להיות שהידים. הגבורה מגיעה דרך זה. אי אפשר להיות גיבורים בחיים אבל אפשר להיות גיבורים רק במוות. הגבורה נעשית עם המוות. גם לשהידים וגם לאמא של השהיד.

עדנה : כשנינה שאלה איך הן קונות את זה – אני מנסה להחליף צדדים ולהסתכל על הצד שלנו. המקבילה של הנשים האלה אצלנו – אנסטטיה מיכאלי – עומדת ואומרת אני עשיתי 8 חיילים. היא אומרת שזה מה שהיא כאשה צריכה לעשות.

סוהא : גם כאן חיילים הם ככה.

ינינה : האם נתקלת בעזה בנשים שמתנגדות? רוצות להתנגד?

סוהא : כן. לא רציתי לצלמן כי זה יעשה להן בעיות.

דליה : הסרט מאוד העציב אותי. הוא מראה את חוסר התקווה. יש גם נשים יהודיות שחושבות אותו דבר וזה רק יותר מייאש והופך את המצב ליותר רע. היה קשה לי – כמו בחיים – במפגש עם נשים מהאמצע/הימין . אני תמיד שואלת אותן – יש באמת אמא שרוצה לשלוח את הבן שלה למות? ובסרט הזה התשובה היא כן. יש נשים שרוצות את זה.

עמליה : אני חושבת אחרת דליה. החברה היא מורכבת. לא צריך להתעלם מהחמאס ומנשות חמאס. אפשר לבחור להתחבר למי שרוצה אחרת.

סוהא : זה סרט על נשות חמאס. זה לא סרט על נשות עזה. הנשים בסרט הזה מדקלמות דברים וצריך להקשיב לזה. כל תנועה דתית מלמדת דקלומים. ברור שהנשים הללו לא באמת שמחות.

רותי : אני רוצה ללמוד מתמונת המצב שצילמת. אני רואה תמונה שבה יותר קל לאנשים לראות עצמם כאילו הבן היה גיבור ולא מת בתאונת דרכים. צריך לבקר את זה. לא לקבל את זה. ברור שלא כולן ככה אבל זו תופעה קיימת. צריך להבין איך מגיעים למצב הזה ואיך אפשר לשנותו. זה סרט שחייב להיות דיון אחריו. כאלה שהיו בפסטיבל רצו דיון כזה מאוד.

סוהא : זה סרט שצריך זמן לעכלו. זה סרט שלא משתחררים ממנו מהר.

עדנה : כמו במקומות אחרים בעולם – נשים התגייסו בדיוק למקום הזה.

ניסרין : המוות הוא המציאות. עדיף מבחינתכן לתת ערך חיובי למוות. גם ככה יהיה מוות.

סוהא : לא נתנו לאשה שבנה מת להיות חלשה. הלחץ עליה – זה סוג של ניסיון להתמודד עם אובדן. הלחץ הנפשי- חברתי הוא כדי שישרדו וימשיכו הלאה.

ניסרין : קרובת משפחה שלי גם אבדה ילד. אמרו לה כל הזמן תהיי חזקה בשביל הילדים. בעזה הן גם חזקות בשביל העם. זה מוות שאי אפשר לברוח ממנו.

חגית : מטפטים את זה מגיל מאוד צעיר לילדים. גם כאן וגם שם.

מעין סודאי : מעבר לעצב שחשתי אני חושבת שמה שמפריע לי זה שהן תוצר של דיכוי ושהן מפנימות אותו ומדכאות אחרות. הייתה חסרה לי הביקורת שלך. הייתי רוצה לראות סרט של הנשים שמתנגדות - סרט אחר.

סוהא : מנהיגי הפת"ח גורשו/ברחו לגדה/מצרים. הפת"ח חלש מאוד בגדה. חמאס בגדה מאוד שונה מחמאס

בעזה. בגדה הם נעצרים ע"י הרשות וע"י ישראל. בגדה מי שיגיד שהוא חמאסניק – יעצר. בכל מקום זה נראה אחרת. בגדה החמאס יותר ליברלי ופחות קנאי. נשות חמאס בגדה הן חסרות קול למרות שהן עושות הרבה עבודת שטח. אם יהיו בחירות חופשיות ואמיתיות – בעזה הם יכשלו ובגדה יצליחו. בעזה הם שנואים. בגדה יש אהדה אליהם בגלל תחושת דיכוי גדולה. חמאס בעזה לא ציפו להצלחה כה גדולה. בגלל שהעולם היום הוא אנטי איסלאם. בעולם המערבי איסלאם = טרור. בגלל זה הרבה שמאל מתאסלמים. לעשות מעיין דווקא.

דליה : למה בחרת בסוף שבחרת בו?

סוהא : רציתי לסיים באופטימיות. אני אישית לא אופטימית כבר הרבה מאוד שנים. בעיני זה לא סוף טוב אלא סוף הזוי. אפשר רק לדמיין משהו טוב.

ניסרין : איסלאם פוליטי הוא תופעה כלל עולמית. הוא לא רק קשור בכיבוש ובחמאס. מדובר בהרבה תנועות שנולדו מאותו מקור ו קיבלנו תנועה עולמית שנראית ככה.

סוהא : בעזה במצב אחר הרבה לא היו מצביעים לחמאס. התסכול מגביר את הצורך בלהצביע לחמאס. הקשר לחמאס נותן כוח, כסף ותגמול.

ניסרין : בלי תקווה – החמאס = הדת, הופכים לישועה.